

ДИМИТЪР МЕТОДИЕВ — КУРИЕР НА ВЯРАТА

ЕВТИМ ЕВТИМОВ

Истинският, роденият талант е винаги предизвикателство. Бих казал — предизвикателство към поезията, предизвикателство към себе си, предизвикателство към времето. Ако една поезия не предизвиква, ако тя не те кара да се замисляш и спориш, да се вдъхновяваш и гневиш, това означава, че тя е равнодушна.

Голямата поезия извира от чистите и дълбоките извори на времето, тя иде от онези невидими дълбини, познати само на родения поет. И тя е истинска, когато поетът пие не просто вода, а магия от тези реки. Аз вече бързам да назова името на този поет, искам да се докосна до тези негови извори, да тръгна по тези реки на неговата поезия, за да стигна до самия творец. Ще го назова по име, както се прави на вечерна проверка, и когато се обади, че е тук, неговият глас ще се открий сред останалите, а аз ще позная по гласа му, че това е той — Димитър Методиев.

Трябваше да започна своето слово така, трябваше да започна оттука. Нима не беше предизвикателство още през петдесетте години, когато младият поет партизанин дръзна да напише първия и може би единствен засега у нас роман в стихове, и то роман за онова димитровско племе, извело неопетнено бойното знаме до победата? Нима не беше предизвикателство срещу култовското мислене неговата песен за аленния мак, за оскъргения, но неувяхващ ален мак на правдата и вярата, на съхранените идеали от предишните битки? Сега си спомням как по улиците на моя Петрич вървах и прелиствах тази творба, чувах шума на неговите поетични тополи, останали все така високи и достойни, както са достойни стиховете на самия творец. Още не мога да забравя онези поеми за себе си и за времето, онази безпощадна комунистическа изповед на твореца, онази непримирима битка за прокарване на априлската линия на партията в живота и в поезията, която остана основна в неговото творческо дело. Помня, имаше неразбиране по отношение на неговите неповторими и безпощадно откровени поеми, но времето вече си каза думата за тях и не онези, неверниците, а той, поетът беше прав, и не те, а поетът вървеше напред, и не те, вечните литературни и житейски мърморковци, а той, неспокойният, дръзновеният имаше право да каже:

За щастието твое, мой народе,
и днес готов съм всичко да отдам.
Ако е нужно — ще строша перото,
но няма никога да те предам.

За тази истина той едва не строши нещо по-страшно — сърцето си, но ѝ остана верен докрай и може би затова създаде песен за проверката, песен за вярата и песен за бъдния ден. Аз още чувам оня звън на стоманата, която пъ не само в едноименното му стихотворение, но която преля в цялата му поезия, и това не е онази студена стомана, това е стоманата на вярата, това е стоманата на истината, това е стоманата, направена от най-хубавата руда на тоя свят — поезията. Аз искам поне на себе си да изтъкна, че тази поетична стомана е силна и здрава, защото в нея поетът не допуска

примеси, защото тя беше излята в пещта на сърцето и от опит знам, че най-хубавата лярна за поета се намира там. Стига, разбира се, да има какво да отлива.

Димитър Методиев доказа отдавна това.

И затова може би имаше право да отправи към нас още едно предизвикателство, когато каза за себе си в едно стихотворение, че той е куриер на мъртвите, на загиналите. Аз съм съгласен с това — та нали в съпротивата до рамото му загинаха скъпи другари, той е длъжен да бъде техен куриер, да носи от сърце на сърце техните завети, но същевременно съм готов да му възразя. Да, посетете, ти си куриер на мъртвите, но твоите стихове за България и Съветския съюз, за планините над твоята родно Белово и за руските очи, за това, че родината и Русия за тебе станаха една любов, на мене ми подсказаха, че ти стана куриер на своето време, а с най-добрите си стихове — и куриер на бъдещето. Зная, при тези мои мисли някой ще ми каже, че бързам, че трябва да мине време, да видим как ще се развиеш по-нататък, но аз вярвам в своите туйми и съм уверен не заради себе си, а заради твоите стихове. Вярно е, че всичко пак ще се повтори, както писа ти, на тази малка и безкрайна земя, но аз имам основание сега да ти кажа тези думи, сега, когато си между нас, когато си жив, да ги чуеш, когато България чува твоите песни. И да добавя, че ще се раждат други поети, ще пишат за същите звезди и реки, ще се възлунуват от оня сладък мирис на нещо родно и скъпо, пак ще мирише на детство, но много от твоите песни няма да се повтарят и това ще ги прави винаги първични. Дали те ще бъдат за момичето Наташа под студентското плато, дали за неповторимата Нефертити, заживяла нов живот в едноименната твоя песен, дали ще бъдат онези български пътеки, издълбани до братските могили от ръцете на твоите стихове, или всичко това заедно, едно е важно сега: това ще бъдеш ти и никой друг, това ще бъдат песните, които ти твориш в наше време за нас. Мисля си, че много от твоите съвременни стихове под веждите си имат очи от двадесет и първи век, в може би в това е тяхната сила. Може би затова имаш право да кажеш, че това са най-хубавите хора на света, че душата ти е там, където се развяват горди знамена.

Може би. . .

Прието е у нас поетите да се делят на две, като че ли това е монета с две лица: едното хубаво, другото малко неясно или съмнително. Помня как делиха Пейо Яворов, помня, че някои се опитаха да делят Иван Вазов на наш и ненаш. Помня и други. . . Преди години някои съветваха Димитър Методиев, че не му подхожда много високият глас, че трябва да пише предимно лирика, като че ли хвърляха сянка над всичко останало. Сега, когато прочетох отново цялото му творчество, аз отново открих за себе си, че той е неделим, че революцията и лирическото опиянение не се противопоставят в него, че те вървят ръка за ръка, рамо до рамо. При него аз открих блестящи патетични стихове, дори такива, които той предизвикателно нарече декларации, и неповторимо нежни стихове за есента, за човешката тъга, за деня, който превали. На едно място той заяви:

Казват, че речта ми била праволинейно груба.
Съдете ме според заслугите.
Но аз не желая комунистическия език да загубя,
за да бъде понятен на другите!

Или:

Вали, вали — душата ми прогизва.
В нощта просъскват леките коли.
Тревожен фар прозорецът ми лизва.
И пак е мрак. И пак — вали, вали. . .
Дъждът вали. И всичко ме потиска.
И аз съм като есен уморен.

Или да си припомним едни от най-новите му стихове, в които казва, че са потънали гемните му, натоварени догоре със злато. Отчаяние ли е това? Отстъпление от

досегашното си верую? Или объркване пред неумолимостта на годините? Аз не бих казал такова нещо. Защото колкото да се е кълял дотука, че той е от стомана, че е един от железните войници на времето, все пак не забравям, че е създаден от жива плът, а живото винаги е било ранимо. И затова тези нови изповеди не мога да ги възприема като отчаяние, а по-скоро като болка за нещо, което си отива или което не е станало точно така, както е било в неговите възжеления.

Обикновено мнозина злорадствуват, когато нещо се разрушава или отрича, а при Димитър Методиев това чувство се превръща в болка.

„Потънах ми гемните. . .“ — ще каже с въздишка за себе си и ние вярваме на тази въздишка, защото от нея се е отронила болката, наречена поезия.

Едно сравнение ще ни покаже, че между тези стихове има голяма разлика, че тонът е крайно различен, но аз ще кажа: нали в това се състои разнообразието на един поет — да търси различни звуци, цветовете и образи, или още по-точно — да търси себе си и само себе си. Аз помне х и помня много завещания на мъртви и живи поети: един искаше да разсеят праха му по света, друг искаше да положат костите му под високо дърво или под крило на сокол; Димитър Методиев, верен на себе си, избра друг ъгъл на тази вечна тема: той предпочете да бъде Незнайният поет, както има Незнаен воин, и ще бъде щастлив дори за стръкчето цвете, положено пред всички незайни. Тази метафора е нова за нашата поезия, тя придоби силно съвременно звучене и ми се струва, че това е една от най-интересните изповеди-завещания в съвременната поезия. Изразявам тази мисъл, заставам до нея и ясно съзнавам, че щом една поезия е подписана, щом има автор и този автор казва нова дума в поезията, тя не може да остане неизвестна. Времето може да отсее редица неща, може да отшумят много листа по тополите, но истинското ще остане, щом е истинско.

Понякога чувам гласове, че много оптимисти се навъдиха в съвременната ни поезия и, разбира се, всичко това адресират към творците на граждански и политически стихотворения. Но, както се вижда от цялото творчество на Димитър Методиев, най-оптимистичните поети всъщност са най-драматичните и най-трагическите автори, защото изстрадват истините на своето време, защото се превръщат в късове от тези истини, за които, както казва поетът, дедите ни не бяха зрители и ние нямаме право да бъдем зрители. Чудно ли е тогава, че до ярко гражданските творби на Методиев за комунизма и за тази бяла, зелена и червена родина са наредени един от най-красивите елегии в нашата поезия? Поетът може достойно да свири и на лира, и на тръба, да се радва и да плаче, и винаги да бъде искрен. Това е присъщо само на силните, на тези, които чувствуват пулса на нашето време. Маяковски, най-оптимистичният поет на Октомври, написа най-лиричните и най-саркастични стихове и завърши трагически, изстрадвайки великата революция на човечеството. Никъде не съм видял или чул песимистичен творец да си пререже вените или да си тегли куршума, поне в нашата поезия досега е така. Изгаряли са преди всичко ярки, драматични дарования, по-светили себе си на днешния и на утрешния ден, и може би затова имам право да кажа тези думи за Димитър Методиев. Аз с чиста съвест бих го нарекъл един от големите лирици на нашата революция.

Преди три години с поета бяхме в Париж по един чудесен повод. Връчваха му голямата награда „Солензара“ за негова книга, издадена на френски език. Връчването стана в тържествената зала на Сорбоната. Всичко беше внушително, ритуално, както обикновено ги правят тези неща в някои западни страни. Очаквах Димитър Методиев, обзет от възлнение, да изпадне в по-дипломатично настроение, да прояви ухажване към домакините, каквото естествено те заслужаваха. Той, разбира се, каза своите благодарствени думи, но не забрави да напомни, че неговото верую е друго, че той е бил и ще си остане комунист, че място за примирение в класовата битка е нямало и няма да има. Други на мое място биха взели това за предвзетост, но аз не се изненадах, след като познавах добре поезията му, след като познавах категоричността на неговата поезия. И там, и тук, в поезията, той не казваше даже, че е Димитър Методиев, той казваше преди всичко, че е комунист, че се бори за един нов, друг свят. Тази

негова позиция създаде много по-голям уважение към нашия поет, особено когато започнаха да четат неговите стихове на френски език и особено онези от бележития му парижки цикъл. Отначало аз се уплаших, казах си, как ли ще се приемат тези стихове, след като за Париж е писано толкова много и от толкова много творци. Нали на Париж му е омръзнало от посвещения? Но аз бях опроверган, аз бях радостен, когато усетих, че неговите френски стихове се приемат, че те се харесват, че те стават част от публиката, че те въздействуват, и ми се струва, че това беше едно от най-верните изпитания на тази поезия: да приемат така възторжено френските стихове на български поет. За мене това вече означаваше, че една поезия, когато е истинска, говори на народите на международен, общочовешки език, че образите на Нотр Дам и на Сена са изваяни поновому и това предизвика любовта на присъстващите под купола на ритуалната зала на Сорбоната.

Там звучеше българска поезия.

Припомних този случай неслучайно. Той показва още веднъж, че поетът е намерил себе си, а щом е намерил себе си, намерил е и сърцата на читателите, били те български или френски. Нима това е малко признание? Вярно, той получи голяма награда, „Солензара“ значи „земя на слъцето“, т. е. това е Корсика, родното място на Наполеон, но на мене ми се струва, че по-голямата награда беше другата: възприемането на неговите граждански и лирически стихове в един друг свят, под друго небе, на друго място.

Това беше другото предизвикателство на поета.

Много пъти си задавах въпроса: кой беше истинският Димитър Методиев? Дага този, който можеше да застане открито пред всички и да каже за Съветския съюз, че ако него го нямаше, на този свят би било страшно и тъмно, или оня, благоговеещ с момчешка радост пред пукването на първите пролетни взривове, или още по-нататък — човекът, застанал между планинския венец над Белово и молещ родния край да го приеме, както някога, и някога да му даде две шепи място за покой? Аз се питам и същевременно сам си отговарях, че всичко това, взето заедно, че народ, партия, родина, бъдеще, бяха неотделими от неговото творчество, че както не можеше да не пие вода от чистите извори на своята вяра, така той не можеше да стои настрана от своите интимни преживявания, от своите любовни вечери и спомени. Знаи, някога, като чуят, че говоря за любовни стихове при него, ще ме погледнат скептично, но аз не се плаша и нямам правото да се плаша от своите думи. Поетът нямаше книга с любовна лирика, такива стихотворения при него са малко, то е въпрос на нагласа, но затова пък са истински, и те ми приличаха на кристали, изкристализирали в неговата поезия. Други можеха да имат томове с такава поезия, трети можеха да провокират читателското чувство с по-еротично излияние на чувствата, но много от тях нямаха тези няколко поетични кристали, които за мене бяха повече от всичко. Примерите в това отношение в нашата поезия са ярки. Яворов и Дебелянов имат само по няколко такива стихотворения, но те са останали, и аз съм убеден, че те са вечни. Може би той се водеше от техния пример, може би по свой път беше достигнал до тази истина, това беше и е негово право. Неведоми са, както се казва, не само пътищата божии, но още по-неведоми са пътищата поетови. И имаше право на такава изповед:

Какво да кажа? Ти си, мила, права.

Да, по-добре сега. . . Да, ще забравя. . .

И аз държа ръката — милостива,

като живота, който си отива. . .

Димитър Методиев неведнъж изповядваше мисълта, че докато другите трупат имоти и слава, той се радва на повече приятели, на повече срещи, на своята „булка чевръста“, на допира до раменете в бойния строй. Същевременно от книга в книга при него преминаваше идеята за великото преселение, за борбата с тези, които се опитваха и опитват да спрат това преселение. И затова, опиянен от него, той имаше право да каже на световните жандарми, че тяхното време свърши отдавна; че започва великото преселение на народите. И затова, както и при Овидий, той предпочиташе да бъде на

предните редици, да бъде извън златната среда на тротоара, където трудно се разбира кой е левият и кой е десният тротоар, защото те се изменят в зависимост от посоката, в която си тръгнал. И може би затова мечтаеше след години да си спомнят за него, човекът, мечтал да мине своя път като снаряд — от мястото на изстрела до взрива. И може би затова гласът му звучеше така внушително срещу ония, които се опитваха да устройват шумни погребения на нашата идея в гробищата на „общественото мнение“. И може би затова имаше пълно право да каже за бойното знаме и да се закълне до последния си миг, че иска:

да се сражавам честно и достойно
за правото да бъда твой войник.

Може би само така той изпълняваше своето желание да бъде куриер на мъртвите и живите, куриер на вярата. Защото, както сам изповядваше, той се усещаше, че не е направен от пръст, че няма да стане пръст и молеше, когато един ден затвори очи, да го прегърне това бойно знаме, защото той е дух от духа му. Защото само така можеше да бъде меч и неговата поетична реч да си остане честна и неподкупна, посветена на нещо велико и безсмъртно, само така поколенията можеха да вземат стомана от неговите стихове.

Защото така си оставаше куриер на революцията. От историята вече знаех, че куриерите са нещо повече от разузнавачи. Те винаги носеха паролите на човечеството за въстание, за обновление, за настъпление. За мене един от тези честни куриери е Димитър Методиев. Неговата поезия, понесена на априлските крила, стана куриер не само на нашето време, тя е куриер на бъдещето, защото, както казах още в началото, тя гледа с очи от двадесет и първи век. За този неуморим куриер на правдата, на голямата поезия аз направих своята изповед и трябва да кажа, че само времето ми попречи да я продължа. Можех още да пътувам с поета, да навлизам още по-дълбоко в неговите пластове и подпластове, да изкачвам планините на неговите вълнения, да пия още радости от неговите дълбоки и самобитни поетични реки. Но предпочитам засега да спра дотук и да завърша предизвикателно своите размисли за него пак с пример от собствената му поезия:

И оценяван с погледи и фрази,
узнал и полет на духа, и крах,
каквото имаше да казвам, казах.
Дори това, което презмълчах.